

— ૩૩૨ ૧૧ દિગ્ગજમાળા

૧૧૧૮

HEAVY

* (*) *

ગુજરાતી - -શિક્ષણ -મા

-પુષ્પ ૨-

* (*) *

સતારા,

૭૨૮૬

विषयानुक्रम.

	पृष्ठ.
१. आपणा ज्ञातिमा केळवणी	१
२. स्त्री शिक्षण	३
सत्संग-महत्त्व	६
प्रेम कविता	८
सती सावित्री	९
६. मोठी विभूती	१२
७. स० वि० ना० हि० समाजनी माहीती	१५
८. अहमदनगरमा प्रशंसनीय कार्य. ...	१६

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૧૮૬ વર્ષ

પુસ્તકનું નામ ગુજરાતી શિક્ષણમાળા - ૨

વિષય જી ૪૨૨૫ ભાગ ૧૫૭

ગુજરાતી શિક્ષણ માલા.

અધિક ભાદ્રપદ શુદ્ધ ૧૫ સંવત ૧૯૭૩.

આપણા જ્ઞાતિમા કેઢવળીની અગત્ય.

(લે૦ દ્વારકાદાસ પારસ નગર)

કેઢવળીની અગત્ય અને ઉપયોગિના વિષે સામાન્ય મનુષ્યપણ હવે સમજવા સિદ્ધાંત છે. કેઢવળીનાં દેશને જ્ઞાતિને, કુંડુબને કેટલો ફાયદા થાય છે એ ન જાણવા એટલું અજ્ઞાની કોઈ પણ રહ્યું નથી. કેઢવળી રહિત દેશ, જ્ઞાતિ, કુંડુબ અને વ્યક્તિની અવશ્ય અધોગતિ થાય છે. પાશ્ચાત્ય દેશની શ્રેષ્ઠતા કેઢવળી નાંજી આભારી છે. કેઢવળી એ નિર્ધનોનું ધન છે, અબલાનું બઢ છે, વૃદ્ધાવસ્થાનો ટેકો છે, નિરાશ્રયનો આશ્રય છે, મુશાફરોનો મિત્ર છે, અને દુઃસ્વમા દોસ્ત છે. કેઢવળી એ એક બહુમાલ રત્ન છે તે રત્નમા ગ્રાહક ભાગ્યશાલી પુરજા બને છે. તો જે આવા આ અમુલ્ય રત્નરૂપી ફઢનું ભોજન લેય છે અથવા લેવાનો પ્રયત્ન કરે છે તે સુખી થાય છે એટલુંજ નહીં પણ પોતાના પ્રજાનો પોતાના જ્ઞાતિને છેવટે પોતાના દેશને તે સુખી કરે છે. કેઢવળી આ એક અગત્યનું ઉપયોગી હતી-યાર છે. આ હતીયાર વિનાની પ્રજા [જ્ઞાતિ] કોઈપણ લાભ, યશ, સંપત્તિ કે લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરી શકતી નથી. કેઢવળીનું મહાત્મ્ય અગાધ છે. તેનું સામર્થ્ય અપાર છે; તેનું ગુણોને વર્ણન અશક્ય છે તેવા પ્રભુને પ્રાપ્ત કરાવા સારું જ્ઞાન (કેઢ-

વર્ણ-વિદ્યા) એ એકજ માગે છે. આપણા જ્ઞાતિમા કેઢવર્ણાનો પ્રસાર કેટલો છે એ આપણ સારી રીતે જાણયે છીએ. “ તે ઘણા ન્યુન પ્રમાણમા છે ” તેના અભાવ થી આપણ ઘણા દુઃખ સહન કરાયે છીએ; તેથી આપણામા જ્ઞાનગી તથા પક્ષપાત વધ્યો છે અને તે આપણા સમાજમા આવી આપણુ ઘણુ હીત વગાડે છે. આજે કેઢવર્ણીના અભાવથી આપણા જ્ઞાતિમા ધણો ભાગ ધંદા વિણા ગોંતા જાચા છે, આપણા વિધવાઓના આર્તનાદોહદયને ભેદી નાખેછે. આપણ ઘણા માઈઓ કેઢવર્ણીના અજ્ઞાનરૂપી અંધારામા, હુલી કન્યા વિક્રયરૂપી કૂર રિવાજોમા, કુસંબરૂપી કૂપમા. અને ઈર્ષારૂપી અમીમા પ્રજ્વલીત થયેલા છં. તેઓને સુબોધ આપવા માટે-કેઢવાંન માટે આપણા જ્ઞાતિના જ્ઞાનવાન કેઢવર્ણી પાયેલા અગ્રેસરો તથા ધનિક પુરુષોને પ્રયત્ન કરવા તથા તન, અને ધનનો યથાશક્તિ ભોગ આપવા તથા જે એવા અત્યંત ઉપયોગી અમુલ્ય વિષય તરફ જ્ઞાતિબાંધવોને જાગ્રત્ પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે તેવાને ઉત્તેજન અપવાને જાસ વિનંતિ કરવામા આવેછે.

માઈઓ હાલની સ્થિતી જાણી હલકામા હલકી જ્ઞાતિઓ પણ પોતાના સંપત્તિની વૃદ્ધિ કરી, નકામા મત ભેદોને [જાસગી વેરને] તિલાંજલી આપી સ્વજ્ઞાતિના હિતાર્થે કેવા ભગીરથ પ્રયત્નો કરી રહ્યા છે; તમારા જિજ્ઞાસુ માઈબંદ જ્ઞાતિઓ હુલાણા, શ્રીમાઢી દસા શ્રીમાઢી અને સોર-ઢીયા તરફ જોશો તો તમારા કુંભકર્ણની નિદ્રાનુ તમને જાન થશે;

છેવટે પરમકૃપાલુ ભગવાન શ્રીનાથજી તથા હટકેશ્વરમહારાજ મારા વંધુઓને સંમતિ આપી, પત્નિતદશા ભોગવતી જ્ઞાતિને ઉદ્ધારવા અનકૂલતા આપો અસ્તુ.

સ્ત્રી શિક્ષણ.

[લે. ગોપાલ ગણેશ દેવી સતારા.]

આમ એક કેહેવત છે કે, કઈપણ દેશમાલા સ્ત્રીયોં ઉપરથી તે દેશનાં એકંદર સુન્દરણાની અને ઉન્નતીની કલ્પના કરવા આવેછે આ કેહેવત જા સ્ત્રી દેશ તો પાછલ આપણે દેશ ઘણેવ ઉન્નત અવસ્થાને પાહોચેલાં હતો. તે વદલે શંકા નથી. તે વચ્ચે સ્ત્રીયોનાં સ્થિતિ કેવી હતી, અને તે વચ્ચે આ દેશમા કેવા યોગ્યતાનાં સ્ત્રીયોં હતાં તે વાતનુ સ્પષ્ટ કરો. જગતનો ઇતિહાસ જેટલો જોશો તેટલો ઓછોછે. જગતના વાઙ્મયમાલા કેટલાક પુસ્તક વાંચે. પણ તમોને આર્યવર્તના ગ્રંથોમા અથવા વાઙ્મયમા ઉપલબ્ધ થયેલા અને થાણારા ગ્રંથોમા, આર્ય સ્ત્રીયોથી એટલા વધારે સુદર, વધારે તેજસ્વી તથા વધારે હૃદયંગમ અને, વધારે સાત્ત્વિક સ્ત્રીયોં તમોને બીજા દેશમા મળવાની નથી મળે લાગે છે કેં બધા ઉત્તમ સદ્ગુણ તથા પ્રત્યેક જાતનુ સૌંદર્ય એક ઠેકાણે કરચુંતો; મનુષ્ય રૂપી ઓર્તાને તયાર કરેલી યે પુત્ત્રીયોં ઉંચા ઠેકાણા ઉપર મુકી દીધેલી છે. તેમા હેતુ એટલેવ કે, બધા જગતે તે તરફ જોતા રહીયે.

આવા મોઠા સ્ત્રીયોમાલા કોઈના નામો પૌર્વાત્યમા તથા પાશ્ચાત્યમા સાધા વાત સરીખા પ્રીય અને ઓઢલાણના થયેલા છી.

જુના આર્ય સ્ત્રીયોના ચરીત્ર અત્યંત સાંભળવા સરીખા છે, અને સ્ત્રી જાતના ઉત્કૃષ્ટ નમુના આર્યના પ્રાચીન વાઙ્મયમાવ જણાય છે. જગમા બીજા ઠેકાણે આથી સારા નમુના જણાતા નથી આ વાત પાશ્ચિમાત્ય ગ્રંથકાર તથા પંડીતોને માન્ય છે. તમો પાશ્ચિમાત્ય ગ્રંથમા

જોશાંતો તમોને તેમના મનમા સ્ત્રી-જાતના ચિત્ર કેવા ઠસલા છે તે તમારા ધ્યાનમા આવશે.

ઘણાક વિષયમા આપણામાલા અધુનિક આર્યાવર્તે કેવા વાવડમા ફરક કરવા જાએ. એ માલેમ પડવા માંડે જુના આર્યાવર્તેના સારા નમુના ધ્યાનમા લાવા જાંયે. જેથી પાછઢલાં માહિતી આપણા ધ્યાનમા આવશે, તેવ પ્રમાણે હાલમાલાં અવનતિ તથા દારિદ્રાવસ્થા આપણા મનમા સારા પેટે આવશે. તે માનેથી આપણા આગઢલો સારો માર્ગ જણાશે. આપણુ પાછઢ ગયંલુ વૈભવ આપણે ફરિતી મઢે એમ ઇચ્છા હોયતી સમાજ સુધારણાના જે મહત્વના પ્રશ્ન છે. તે બદલેના તે પ્રશ્નનો વિચાર કરતાં આમ જણાવીને આવશે કે પ્રત્યેક વાવડનાં સુધારણા થવા બદલેનો એક એક પક્ષ છે. અને કોઈવાતમા ફરક ન થવા એવો એક પક્ષ છે. આવા બે પક્ષમા આપણી સ્થિતિ ઘોટાઢી પડેલી છે. આપણે પાછઢલા સ્થિતિમા જઢું હસેતો તહા જવાને રસ્તો કેવો આ માલેમ થયા વિના, કેવી સુધારણા કરવી, અગર કેવી નાખવી એ કેમ જાણી શકશું ? પાછઢલીંચ ચાલીરત માફક ન્યાલ્યા તો, આપણામા શ્રાચારમા કરેલા ફેરફાર અગર સુધારણા સારી થવાની છી, અને તે સારા પેટે રૂઢ થવાની છી. જે પ્રમાણે જુનુ સૌંદર્ય જોઈને આપણુ અંતઃકરણ તણાયુ જશે, તેના માને થી આપણી જન્મ દાત્રી જે આર્યભૂમિ તે જગત માલાં બાંજા રાષ્ટ્ર જેવા ઉન્નત દશામા પોહવાડ વા વિપર્ષ આપણ સમર્થ થશું.

અજ્ઞાન આ કેવ્હાઈ રાષ્ટ્રના ઉન્નતીને વિઘાતક તથા દેશહીતને ધોકો આપણારુ તથા સ્ત્રિયો આ રાષ્ટ્રનુ આર્ધુ આંગ છે. આ બે વાતો આટલી ઉઘડ છે કે, સ્ત્રિયોને શિક્ષણ આપડ કા નહીં તે બદલે વિચાર કરવાની જરૂર પડશે નહીં. વ્યક્તિ વિષયક સુખ જો છોડા દિધુતો, અને રાષ્ટ્રના હિતના તરફ જોયુતો, તમાને અવી રીતે સ્પષ્ટ

જળાશે કે, રાષ્ટ્રમાલા માતાઓ જો અજ્ઞાન દશામા નિમગ્ન હોય તો તેમની પ્રજા આથમાર્ચે અપ્રવૃદ્ધિ થશે. અને તે પ્રજા યેટલે રાષ્ટ્રના ભાવી અવયવ અને તે સમય છે, આર્થ માત્ર આવા સ્થિતિમા રાષ્ટ્રને અવગતિ આવાને વાર લાગશે નહીં. એક અર્થે સ્ત્રિયોને શાસન શિક્ષણ ની જરૂર છે. પુરસ થા વધારે રાષ્ટ્રને સ્ત્રી શિક્ષણનું ઘણું મહત્વ છે. કારણ ભાવી પ્રજાને વળગ લગાડવાનું કામ સ્ત્રિયોના હાતમા હોય છે તેઓ એ આપણા શિક્ષણ નો બાલકોના મન ઉપર તથા વૃદ્ધી ઉપર થયેલો પરિણામ કોઈ વચ્ચે જતો નથી.

મોટા માણસની માતાઓ મોટીચ હતી. આ એક ઇંગ્લંડમા કેહેવત થઈ પડેલી છે. શુદ્ધાચરણી, ભક્તિમાન, સદૃઢ, અને શહાણા માતાઓના આચરણના પરિણામ કેટલા થાયશે તે વડલેની કલ્પના કરતા આવાની નથી. અજ્ઞાન માને આપણા છોકરાની તબીબત કેમ સારી રાખવી એ માલેમ પડતું નથી, તે તેમના મનને જુદા રીતે વળગાપેછે, તેમના મનને આકુંચીત પણા લાવે છે, અને તેમના મન અપ્રસન્ન કરેછે એટલે આધ્યાત્મ વિદ્યામા તેમને શિક્ષામળ આપતી નથી, જે પાસે થી તેમની વૃદ્ધિ વિકાસ પામશે એટલે શિક્ષણ આપવા આવતું નથી, અને પ્રેમથી સ્વાર્થી બનાવે છે, અને ધર્મ મોઢેપણા એટલે ધર્મ, આમ તેમની સમજુત બનાવે છે.

સ્ત્રિયોને શિક્ષણ આપવા જોયે એમ ધરી ચ્યાલ્યા તો, તેમને કેવા પ્રકારનું શિક્ષણ આપવું આ પ્રશ્ન રહેશે. આ પ્રશ્ન હિંદુસ્થાન મા ઘણો મોટો છે. કારણકે સ્ત્રિયોને શિક્ષણ આપવા જોયે તેની દિવસ દિવસ ઘણી જરૂરી છે.

અર્પણ.

॥ સત્સંગ-મહત્વ ॥

❀❀ ❀❀ ❀❀

(ગોવિંદદાસ શિતારાસદાસ શેટજી, સાંગલી.)

રંગના લિધે સફેત વસ્ત્રનેપણ રંગ ચઢેછે તેમ માણસ જો સત્પુ-
રુષના સંગમા રહે તો તે સત્પુરુષચ થાય છે, જો દુર્જનના સંગમા રહે
તો તે તેના જેવો બને છે, તપસ્વીની સેવા કરે તો તે તપસ્વી થાયછે
અને યે જો ચોરની સંગત કરે તો ચોર થાયછે.

“ સત્સંગ સબનકો સાર ”

નિરંતર સત્સમાગમ થવાથી શું અવશેષ રહે છે ? સત્સમાગમનુ
મહત્વ ઘણુચ મોટુ છે. સત્પુરુષના સમાગમથી જાવના સર્વ પાપ [પાશ]
તથા દુઃખનો સમૂહ નાશ પામેછે, અને અખંડ સુખ થાયછે. સત્સંગથી
સંસાર બંધનની નિવૃત્તિ થઈ, મોક્ષ પ્રાપ્તિ થાયછે. સાગરસરિખા સંસા-
રમા સ્ત્રી પુત્રના ઠેકાણે જે મોહરૂપ ફેરો છે તેમા કામ ક્રોધ લોભા-
હંકાર રૂપ મગરો તથા માસા છે. ક્રુધા, તૃષ્ણા, હર્ષ, શોક વગેરે તેમા
મોઠમોઠાલી લાટો છી. અધ્યાત્મ આધિભૂત આધિદૈવ આત્રણ તાપ
તેમાના વડવાનલ છે. સદાસર્વદા રેહનારી દુર્વાસના આ શેવાઢ છે.
અને સરવે વિષય તેમાનુ જઢ છે. આનો આ સંસાર-સાગર સત્સંગના
માર્ગથી. આત્માનો બોધ થવાથી, ક્ષણેકમા જેમ નૌકાથી સાગર
તરીને જાવાને વિલંબ લાગતો નથી તેમ સત્સંગથી સંસારસાગર તરીને
પાર જતા આવેછે. જુવો કોઈએક માણસ આપણા પોતાના ઘરમા
સ્વસ્થ બેઠેલો છ એટલાકમા તેનાપાસે બિજોકોઈ દુર્ગુણી માણસ અવ્યો,
એ દુર્ગુણી માણસ પાસે આવ્યાબેગબર તેનો જો આદરસત્કાર, યે ઘરમા
બેઠેલો માણસ કરશે તો યે દુર્ગુણી માણસ ડગડાઉપર તેના પાસે આવશે.

અનેયે ઘરમા બેઠેલો માણસને ટોટી ગપ્પો મારીને આપણા સરાંચો દુર્ગુણી કરી મુકશે. પણ આપણાતરફ આવનારો માણસ અગદીં દુર્ગુણીછે એમ આગલથી જાણીને જો યં બેઠેલો માણસ, તે દુર્ગુણી અવનારા માણસ તરફ એકવાર સુદ્ધાં જોશે નહીં અને મોટા કામમા છે એમ બતાવશે; અને અવારિતથી તે દુર્ગુણી આવનારા માણસનો આદર સત્કાર ન કરતાં દુર્લેક્ષ કરશે તો તે દુર્ગુણી આવનારા માણસની નિરાશા થઈ પાછોજશે. અને ક્વચિત્ પ્રસંગે પાછો અવ્યોચ તો પણ અગોદરના સરચોચ અનાદર થયો એટલે તે દુર્ગુણી માણસ ફરીથી આવનારો નથી. આનાથી વેદાંત વિચાર વગર જો એકાદો માણસ નિરુદ્યોગી બેસશે તો તેના પાસે કામક્રોધાદિક દુર્ગુણ આવશ્ય આવશી અને તે અવ્યા એટલે તે વેદાંત રહિત બેઠેલો માણસ તેનો આદર કરશે તો તે કામ ક્રોધાદિક દુર્ગુણ તેનામા એક સરખા આવતાં રહેશે. અને તેથી તે માણસને પરમાર્થ તરફથી શ્રેષ્ઠ કરી મુકશે. પણ તેના ઉલટ જો એ માણસ રાત્રંદિવસ વેદાંતના વિચાર કરતો રહેશે તો તેના પાસે કામ ક્રોધાદિક દુર્ગુણ આવનાર નથી. અને આવ્યાચ, તો તે વિચારી માણસ તેનો તિરસ્કાર કરશે. અને તેનાથી તે. દુર્ગુણ વાસનાને આવને સંધી ન આપતા કાલક્રમણ વેદાંત વિચારથી કરશે. અને “ સત્સંગ ” (“ સત્ ” એટલે સારું, શ્રેષ્ઠ, પ્રતિષ્ઠિત, સત્ય, સ્નાતન, પરિપૂર્ણ સર્વ શક્તિમાન, પરમાત્મ તત્ત્વ હવે તેના સત્પુરુષનો તથા સત્પદાર્થનો “ સંગ ” એટલે મિલાપ થવો તેનું નામ સત્સંગ. જેમ અંધકારમા મુકેલા માણસને દીપરૂપ માણસનો સંગ તથા તત્કાલ ભવદુઃખ આપત્તી દૂર થઈ જાયછે) કરી સત્પુરુષનાસંગે તત્ત્વી જીવનપાતક, અધ્યાત્માદિક તાપ તથા દ્વીનાસ્થિતી નિવૃત્ત થઈ જાયછે.

એક સત્પુરુષનું વચન નીચે લખ્યા મુજબ છે.

॥ ગંગા પાપં શશીતાપં દૈન્યં કલ્પતરૂ સ્તથા ॥

॥ પ.પં તાપંચ દૈન્યંચ હરેત સાધુસમગમઃ ॥ ૧ ॥

ગંગાના જલથી ન્હાવાથી પાપનુ હરણ થાય છે “ શશી ” એટલે ચંદ્રના થંડ કિરણથી બાહ્ય તાપ હરણ પામીછી. અને કલ્પવૃક્ષ કિંચિત્ સુખ આપી દિનતાનો નાશ કરેછે. પળ સાધૂનો, સત્પુરુષનો, શ્રેષ્ઠનો સમાગમ સર્વ પાપ અંદરના બહારના સર્વ તાપ તથા દૈન્યનો નાશ કરેછે આવું સત્સંગનુ મહત્વ છે. તેના માટે શ્રેષ્ઠ એટલ સુવિચાર થી શ્રેષ્ઠ પુરુષનો, સત્પુરુષનો સમાગમ, જીવ છે ત્યારસુધી કરવા.

પ્રેમ.

(દોહરો)

પ્રેમે પ્રેમ વધે છે, દ્વેષે વધે દ્વેષ ।

પ્રેમે દેશ આગે આવ્યા, સંદેહ નથી લેશ ॥ ૧ ॥

ત્યારે પ્રેમ કરો રે, છાંડી સરવે દ્વેશ ।

પ્રેમે વધુ મળે છે, દ્વેષે થાશે કલેશ ॥ ૨ ॥

પ્રેમ સૌખ્યનો માર્ગ છે, હરશે સરવે દૂખ ।

એકમેકપર પ્રેમ કરો રે, મળવા સારુ સૂચ ॥ ૩ ॥

પ્રેમી પ્રિય બંધૂઓ ? એવું માગુ જેમ ।

જેથી પ્રેમ વધે છે, એવો રાખે નેમ ॥ ૪ ॥

રસિક પ્રિય ભાઈઓ ? થયા અમારા બોલ ।

દ્વેષ નાચી પ્રેમ કરવું, ગુણ એ અમોલ ॥ ૫ ॥

સતારા.

પ્રમોદ.

કૈ૦ અંશંડ સૌ૦ રાધાવૈ ગો૦ દેવી.

આમારી પ્રિય ભગિની શ્રીમતી સૌ૦ રાધાવાઈ દેવી તે ઓગ્ર લખી મુકેલી સતી સાવિત્રી ની વાત સાથે મિ॥ જેઠ વદ ૧૪ ના દિને થયેલા તે મના આકાલી મૃત્યુની શોક જનક વાર્તા પ્રકટ કરવાને અત્યંત દુઃખ થાય છે સુશીલ, પ્રેમલ, અને કર્તવ્ય દક્ષ આવી મારી બેન દેવ લોકી લઈ ગયા; તેવ પ્રભુ આસહ્ય દુઃખ ભાર સહન કરવાનો તે મના સંબંધીને બલ આપો. બેનની શેહટની વાત ચેટલે સતી સાવિત્રી ની શિક્ષણ માલા માટે લેખેલી વાત ભગિની યોને ઇષ્ટ પરીણામ કરો, અને તેથી સૌ૦ રાધાવાઈના આત્માને થોડી ઘણી શાંતી મળે એમ મારુ પરમેશ્વર પાસે માગુ છે.

[આપણો,] કેશવ,

સતી સાવિત્રી.

(લે૦ સૌભાગ્યવતી.)

જેઠ માસે જગજિવન આવે । સૌભાગ્યની વધામણી
સહુ લાવે ॥

જેઠ માસ ચેટલે આમારા બૈરા ઓને ઘણોચ અનંદનો શામાસનુ નામ પળ ચેઝુચ છે કીં વધાતી મોટો આમાસ મા આનંદી આનંદ વસંત ઋતુ જે ઓ કાઠ પાન, ફુલ, અને ફલ તેના તો મુકાલ અને અમારુ જે અક્ષય સુખ અને સોના મોતી જવાહીરના કરતાં મોટુ જે સૌભાગ્ય તે આપણા પવિત્ર આચ્યરણ થી મળ્યો અને અમારા ઉપર ઉપકાર કરામુક્યો તે સતી સૌભાગ્યવતી સાવિત્રીના વાત મારા સમજણ પ્રમાણે લેખે છું તેના અંદર કશી મુલ હરોનો માફ કરજા.

आ मारो लखवानो पेहलोच प्रयत्न छे. तेमाली कई वातो समजावी लेई लखेली छी.

एक पखते अश्वपति राजो पुत्र प्रापती माटे यज्ञ करतो हतो. यज्ञ अग्नि कुंडमांथी सुरूप धारण करी साक्षात् सावित्री देवा निकळ्या अने अश्वपती राजाने कह्युं के वर माग त्यारे राजा बोल्यो तमारा जेवीच मारे पुत्री थपा देजो अने ते पुत्री मारा तथा ससराना कुळनो उधार करवा वाळी थवा देजो. त्यारे देवी बोली ' ब्रह्माना प्रसादथी त्हारे त्याहा माहा तेजस्वी कन्या जन्मशे. थोडा दिवस गया पछा राजाने पुत्री थई. त्यारे तेनु नाम सावित्री मुक्यु कारण के ते पुत्री आपणे सावित्री नाच प्रसादथी थयेला छे. कराने तेनु नाम सावित्री पाडगु ते अगदीं मूर्तिमंत साक्षात लक्ष्मी सरखी ते कन्या दिवसेदिवस मोटी थवा मांठी अने जेम मोटी थई तेम तेना पिता आश्वपती राजा ए मोटा थयेला पुत्रीने जोई कहा के, हेपुत्री तारो परणा वानो वखत पासे आव्यो अने तहारी कोई मागणी करतुं नथा माटे तारे तुं आपणा सारुं तारे यांग्य, गमतो, तारा गुणने योग्य अने देवता ओने तथा मारा कुळने योग्य थाय ये ओ वर जाई आव.

त्यार पछी ते रथमा बेसी आपणा दासी यो तथा वृद्ध मंत्री ओने साथे लई राज्य कृशीयोना आश्रममा गई. त्यारे सांज वननी शोभा ओवासारु निकळी हती ते वनमा शाल्व दशनो अंध थयेलो राजो युपत्सेन आपणु राज्य गयुं करीने आवाने रहेलो हतो. तेनो सत्यवान छोकरो फुल फळ लावा सारु रणमा आवेला हतो. ते वखत सावित्रीये तेने जोई. आम निच्यय कन्या के हुं जो वरीस तो तेनेच वरीस त्यार पछी ते आपणा बापना घेर आवी त्यार बापये पुंछु के तारु हुं टन्यु ते केव्हालागा कीं शाल्व देशनो राजो युपत्सेन तेमना पुत्र जे. सत्यवान करीने छे हुं तेने मने करी वरछु माटे तेज मारो वरछे.

એજ સમયે દેવઋષી નારદમુની સભામા આવતા થયેલા હતા. ત્યારે અશ્વપતિ રાજાએ તેમને આસન આપ્યું અને કેહ્યુંક. મારા પુત્રીયે શાલ્વ દેશના રાજાનો પુત્ર સત્યવાનના સાથે લગન કરવાનું ઠરાવેલું છે. ત્યારે નારદ મુનીયે કહ્યું કે. હેરાજા, ' સત્યવાનમા એક દોશછે તે તેના બધા ગુણને ઢાકી નાખેછે તે એક સત્યવાન આજથી વરસ દિવસે મૃત્યુ પામશે. એમ જરી નારદ મુનીયે કહ્યું ત્યારે પુત્રીને રાજાએ નારદ મુનીયે કહેલું કેધુ ત્યારે પુત્રી બોલી કે થંક વચ્ચે મે જે તેમને મનેકરી વચ્ચુંછે તેમચ કરવાનું. ત્યારે રાજાએ તેમનું લગન કરી આપ્યું. અને તે આપણા સાસરે જતી રહી.

એક વચ્ચે સત્યવાન જંગલમા ફરવા નીકળ્યો હતો ત્યારે સાવિત્રીયે કહ્યું હું તમારા સાથે આઉંછું ત્યારે સત્યવાને કહ્યું ' હે પ્રાણપ્રિયા!, તુપુર્વે કોઈ દિવસે વનમા ગઈ નથી. વનની માર્ગ દુઃખ રૂપછે માટે આવતું રહેવાદે, ' સાવિત્રીયે કહ્યું ' તમને એકલા જવા દેવામા હું સુખી નથી. તમારી સાથે વનમા આવતો ઉત્સાહછે સત્યવાન એ કહ્યું. તને જો આવતો ઉત્સાહ હશે તો મારા માત પતિના આજ્ઞા લે. વર્ષ દિવસમાં હુંપણ આશ્રમની બાર નીકળી નથી માટે પુષ્પવાલું વન જોવાનો મને ઉત્સાહ થાયછે. તેમાલાભ કેવડોછે, માટે જવાની આજ્ઞા આપો, ' એમ સાવિત્રી એ યાચ્યના કરી ત્યારે યુમત્સેને, ' ઇચ્છિત કામનાને પ્રાપ્ત થાવો ' એવા આશીરવાદ સાથે રજા આપી. રમણીય વન, પવિત્ર નદીઓ તથા પુષ્પવાલું ઉત્તમ વૃક્ષો જોયા. અને નારદ મુનીના વચ્ચારનું સ્મરણ કરી સ્વેદ કરતી સાવિત્રી સ્નાની સામું જોતી જાતી ધામે ધમે ચાલતી હતી. હે સાવિત્રી ? મને મેહનતથી મસ્થકમાં વેદના ઉત્પન્ન થઈછે માટે હું મુવાને ઇચ્છુંછું. સ્વામીના વચન સાંભળી સાવિત્રી તેની પાસે આવી તેનું મસ્તક સોઝામા રાખી મુકી નારદજીના વચનને યાદ કરતી, હમણા મારા પતિનો મૃત્યુ થશે એમ

વિચ્ચારતી હોટા છેદમા બેસીગઈ. **સાવિત્રી-યમસંવાદ** યમ:—
 ‘હે સાવિત્રી તું આટલું બધું ત્હારા ભર્તા માટે કરેછે, તેથી તેના દેવા
 માની છુટા જાય છે, માટે પાછી જા. અને મરણ પછીની ક્રિયા કર
 ત્યારે સાવિત્રી એ કહ્યું’ જ્યા હ્યારા ભર્તા જાય ત્યારે જવું જોઈએ
 એવો સનાતન ધર્મ છે. માટે જ્યા તમે મારા ભર્તાને લઈ જશો ત્યાં હું
 આત્રીશ. યમદેવે સાવિત્રી નો યેમ નિગ્રહ અને શ્રચ્ચલ મક્તી જોઈ.
 યમદેવ પ્રસન્ન થઈ સત્યવાનને જીવંત કરી સાવિત્રી નું સૌભાગ્ય વધ્યુ.

વટપુજા.

સાવિત્રીએ ત્રણ રાત્રી એકાગ્ર ચિત્તે ભુક્ષ્યા તરશા ઉભા રેહવાના
 વ્રતનો આરંભ કન્યો આ વ્રત ‘વટસાવિત્રી’ થી ઓલેલાય છે.
 તેમા વટની પુજા કરાય છે. જેમ સાવિત્રી એ આપણુ સૌભાગ્ય રાખ્યુ
 તમ આમારુ રાખીએ માટેચ આવ્રત છે આમારી પતીઉપર અચલ ભક્તિ
 અને સૌભાગ્ય રેહવાદે કરી આમો વ્રત કરીને છી. વધાને સૌભાગ્ય
 રેહવાદેજો ચેટલુચ માગુ છુ અને તમારો અશિરવાદ માગુ છુ.

જેષ્ઠ શુદ્ધ ૧૫

સૌં રાધાવાઈ દેવી.

— + —

મોઠી વિમુત્તી.

મહારાષ્ટ્રના ઇતિહાસનુ અધ્યયન કરો, હિંદુસ્તાનનો ઇતિહાસ
 પાંચા જુવો ઇંગ્લેન્ડના ઇતિહાસનો અભ્યાસ કરો, રોમના ઇતિહાસ ઉપર
 નજર નાખી જુવો અગર કોઈ દેશના ઇતિહાસ જોવામા આવ્યો તો આપણે
 આમ જગાવામા આવશે કે દરેક દેશમા તથા રાષ્ટ્રમા મોઠી વિમુત્તી

ओ अवतार लेईने आपणी मातृभुमी पवित्र करेली छे. तथा आपणा मातृभुमीने अवनती माथी उद्धार करेलो छे. आवा मोठा विभुर्नामा संख्या अतिमर्यादित छे. आवा विभुर्तांना संख्या आंगुलीउपर गणवा येटली छे. जेप्रमाणें आकाशमा भगणीत तारा होय छे अने तेमार्था घणाक थोडा तारा स्वयंप्रकाशित अने तेजस्वी होय छे. जे प्रमाणें दगडीकोळसानी खाण घणिच मोठी होवार्था तेमा माठा माल्यवान हारा बे त्रण जडर्शा तेमच आ मोठा जगत्मा हुशार माणस थोडा मळर्शा; पण तेमार्था प्रत्येकमा एखांदो अवगुण रहवानो संभव होय छे कारण सर्वगुणसंपन्न फक्त परमेश्वरच छे.

आप महाराष्ट्रनो इतिहास वाचो तो आपणे एम मालेम पडशे कें स्वामी रामदास, तुकाराम अने शिवार्जी महाराजाए आपनु नाम अजरामर करेलु छे. आपण हिंदुस्तानउपर नजर फरावी तो आपणे आम जणावामा आशे के स्वामी विवेकानंद, स्वामी रामतीर्थए आपनु नाम फकत हिंदुस्तानमा प्रसिद्ध करु एम नही पण सर्व जगत्मा आपणु नाम जगद्विख्यात करेलु छे. आपण इंग्लंदनो इतिहास वांची जोयोतो आपणे एम मालेम पडशे के शेक्सपीयर मेकाले ग्लंडस्टन एवा विभुर्तीए इंग्लंदनु नाम बधा जगत्उपर कोलु छे. आपण युरोपनो इतिहास जुवा लाग्या तो आपणे नेपोलियन बास्मार्कनु स्मरण थया शिवाय रहवानु नथी.

रामदास स्वामीनो जन्म थावा आगळथी हिंदुलोक मुसलमान थताता, हिंदुलोकनो ज्या त्या छळ थातोतो. ब्राह्मणाए आपणु कर्तव्य भुली गया हता, ते वखते माणसपर धर्ननी ग्लानि आवेली हती श्रीकृष्णए आम कह्यु छे.

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।

अभ्युत्थानमधर्मस्य तदा ऽत्मानं सृजाम्यहम् ॥

જે વખતે દેશમા અધર્મ થાશે તે વખતે ધર્મની ઉન્નતી થાવા-
 સારું હું આ જગતમા જન્મ લેઈશ. તેમજ મુજબ પરમેશ્વર રામદાસ
 સ્વામી રૂપે જન્મ લેઈને બધા લોકને ધર્મનું શિક્ષણ આપ્યું, તથા પ્રત્યેક
 નાતના લોકને આપણ કેમ વર્તન રાખ્યે. આપણું કર્તવ્ય શું છે અર્વા
 રીતે કેળવણ આપી. જે વખતે શિવાજી મહારાજનો જન્મ થયો તે
 વખતે યવનલોક હિંદુલોકના મંદીર ફાંડીને તેના માલતી મર્શાદ
 બાંધતા હતા. તે વખતે મહારાષ્ટ્રપર યવન લોકનું રાજ્ય હતું. જે વખતે
 યવન લોકનો પાપનો ઘડો ખન્યો તે વખતે શિવાજી મહારાજાનો જન્મ
 થયો, અને યવન પાસેથી આપણું રાજ્ય છોડાવ્યું. આપણા
 મહારાષ્ટ્રને ઇતિહાસ છોડીને હિંદુસ્તાનના ઇતિહાસપર નજર ફરાવો ?
 હિંદુસ્તાનનો ઇતિહાસ જુવા લાગ્યા એટલે આમ માલેમ પડશે કે હિંદુ-
 સ્તાનમા અવો એક કાઠ હતો જે, તે વખતે હિંદુધર્મ આ ફક્ત
 ઘોંઘપટ્ટીના વેદાન્તમા હતો વ ઘણાજણ ઢોંગી સાધુ થયા હતા. ધર્મનું
 જ્ઞાન ઘણા થોડા માણસને હતું. જે વખતે ધિતિધર્મની હિંદુસ્તાનમા
 સુરવાત થાતી હતી. હિંદુધર્મ આ એક થોતાંડ છે, એમ કાંઈ
 આ એક અડાળી લોકનો ધર્મ છે, એમા કોઈ પ્રકારનો અર્થ નથી
 અર્વા રીતે સુધારેલ્યા રાષ્ટ્રમહિલા લોકની સમજુત થયેલી હતી. સ્વામી
 રામતીર્થ અને વિવેકાનંદ એ સારી રીતે બધા ધર્મનું અધ્યયન કર્યું
 અને પછે આમ ઠરાવ્યું કીં હિંદુધર્મ આ બધા ધર્મની મા છે. એ
 ધર્મ બધા ધર્મમા સારા છે. આપના ધર્મનું જ્ઞાન બીજા લોકને આપવા-
 સારું, અને તેના મનમાલો સ્વોટો ભ્રમ કાઢીને નાખવા સારું એ બધા
 જગત ફર્યા, અને હિંદુધર્મ ઉપર વ્યાખ્યાન આપ્યું. અમેરીકામા
 હિંદુધર્મના આશ્રમ સ્થાપ્યા. હિંદુધર્મ આ એક થોતાંડ નથી આ સિદ્ધ
 કરીને આપ્યું છે. આપણે ઇંગ્લંદના ઇતિહાસપર નજર ફરાવી એટલે
 આપ માલેમ પડશે કે ઇંગ્લંદમા અવો એક કાઠ હતો કે, જે વખતે

તે સોમા પાંચ જળને મળવા આવહતુ, જે વચ્ચે પક્ત ધર્મોપદેશક જાણતા હતા, જે વચ્ચે ધર્મગ્રંથ લેટીન ભાષામાં હતા. જે વચ્ચે અગ્ર લોક ધર્મોપદેશક [પ્રીસ્ટ] પર વિશ્વાસ મુકીને ચાલતાતા તે વચ્ચે [પાપ] એ એક મોટું મંદીર બંધાવા કાઢ્યું હતું તે માટે નાળા ગોળા કરવા સારુ અવા હુકમ કાઢ્યો હતો કે જે ઘણા નાળા આપશે એનું પાપ નાહી શકે અને પ્રાણ ગયા પછે સ્વર્ગનુકમાડ જઈ શકે. જે વચ્ચે પ્રીસ્ટ લોક ધર્મથી ચાલતાં નહતા, જે વચ્ચે તે મને ધર્મનું જ્ઞાન નહતું, જે વચ્ચે એ અનાચારથી રહતા હતા તે વચ્ચે કાંઈ લોકને ઉપરથી થઈ અને પોપના વિરુદ્ધ બંડ રુચ્યું. એ કહવા લાગ્યા કે [પ્રીસ્ટ] લોક આપના ધર્મપ્રમાણે આચરણ કરતાં નથી તે માટે પ્રત્યેક સ્વતઃ વાચબલ વાંચીને આપણ ધર્મપ્રમાણે વર્તન કરએ. અવારીતે રોમનપંથ જાઈને પ્રોટેસ્ટન્ટ પંથ સુરુ થયો. અપૂર્ણ.

એક વિદ્યાર્થી.

સતારા વિ. નાગર હિતવર્ધક સમાજનો વાર્ષિક સંમેલન.

મિત્તી આર્થિક ભાદરવા વદ ૯ તા. ૯ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૭ દિને કરવાનું ઠરેલું છે તે સારું, પગલાડના અને હાલજા મેમ્બર રોએ આવ્યાની તેસદી માટે એવી વિનંતિ છે.

મિત્તી શ્રાવણ વદ ૪ સોમ દિને શેટ વિદ્યલદાસ નારાયણદાસ બનાત વાલાને સમાજ તથા માલા તરફથી પાન હોપારી કરી હતી. તે વચ્ચે ઘણી મંડળી હજર હતી. પેહલા પ્રથમ દેવાં ગોપાલદાસ એ સમાજની હકીકત કહી, પછે હાલમા માલા કાઢવાની કેટલી જરૂરી હતી અને આ માલા જ્ઞાતિની કેવી રીતે સેવા કરશે વગેરે માહિતી આપી. ઉપવક્તાનું ભાષણ થયા પછે શેટ વિદ્યલદાસે કહ્યું કે આ સમાજ ધિર્ઘાયુ થાવો અને અર્વાચ સમાજની સેવા કરો. પછે બધાને પાન હોપારી આપી શેવટે સેક્રેટરીએ શેટ વિદ્યલદાસ તથા વધા મંડળીના આભાર માન્યા અને સભા વિસર્જન થયી.

વિ. ના. હિ. સ. સેક્રેટરી, સતારા.

અહમદનગરમા વિસાનગર હિતેચ્છુ મંડળનુ. પ્રશંસનીય કાર્ય.

પ્રશંસનીય કાર્યકરી રહયુ છે, તેની સાચીતીયે મંડળના ત્રય માસિક રિપોર્ટ પરતા મળે છે. આ મંડળ કેટલુક વ્યવહારક કામ ઠીક કરેછે, એ મંડળ કરેલા કાર્ય સ્વચ્છર અનુકરણીય છે, પ્રથમતો આ મંડળે ગયાત્રણ ચાર માસમા આસરે ૨૦-૨૫ [લેકચર્સ] ભાષણ આપ્યા. તેમા મુલ્ય ઉદ્દેશ ઉચ્ચ કેલવળો પ્રાપ્ત કરી, જ્ઞાતિને ઉચ્ચ પાયરિયે લાવવા. જ્ઞાતિજનોનુ શારીરીક સંરક્ષણ કરવુ વગેરે છે. તે પ્રમાણે આમંડળ તરફથી ગયા જૂન માસમા મંડળના ઑફિસમા બધુ મહાજન ગોળા કરવામા આયુ હતુ તે વચ્ચે [અહમદનગરમા] જ્ઞાતિ-માન્ય શેટ હરીદાસ ઉત્તમદાસના હસ્તે જ્ઞાતિના બદા બાલકાને તે જે ધોરણમા હોય તે ધોરણની ઉપયુક્ત ચોપડીયો આપવામા આવી હતી.

આમંડળતરફથી બિજુ એ કાર્ય કરવામા આયુ છે કે તે યે (અહમદનગરમા) એક ગુજરાથી લાયબ્રરી ઉઘાડી છે તેમા નિચેપ્રમાણે માર્મિક તથા આદવર્ડાક તથા રોજના પત્રો આવેછે.

વૈષ્ણવ ધર્મપતાકા પુષ્ટીભક્તામુધા, ગુજરાથી ચિત્રમયજગન, દમાસોરઠાયા સમાલોચક, વસિમી સદી જ્ઞાતિબંધુ, શ્રીમાલી અભ્યુદય, શ્રીવિકા ગુજરાથી, ગુજરાથીપંચ, લોહાણાહિતેચ્છુ, સંદેશ, વગેરે. આશા રાખાયે છીયે કે આમંડળ જ્ઞાતિનુકાર્ય કરવા ઘણું ઉપયોગી તેમજ દાંતકર થઈ પડશે.

બિજુ આં મંડળના મેક્ટરી સા. દ્વા. ગો. પારસે અહમદનગરના અપણા જ્ઞાતિનુ વસ્તિપત્રક બનાવવા આપવાનુ કવૂલ કયું છે ! સ્વચ્છર આપણે એક વસ્તિપત્રક બનાવવાની ખાસ જરૂરી છે, અને તેટલા માટે એવા મંડળ જો એક કાર્ય ઉપાડીલે તો આ ઉપયુક્ત કાર્ય ઘણા જલદી થઈ શકે ! ટકટકળણા જ્ઞાતિબાંધવ ઓ તથા મંડળો તેમ જાગશે કે ? અમે આ મંડળના જ્ઞાણા કાર્ય માટે તેના ચાલકાને અંતઃકરણપૂર્વક ધન્યવાદ આપીયે છીયે.

પ્રકાશકના બે શબ્દ.

શ્રી ભગવાનના કૃપાર્થી ગુજરાથી શિક્ષણ માલાનુ બીજું પુષ્પ
તૈમ આશ્રયદાતા આગઢ મુક્યુ છે પાછઢલા અંકમા ચુકો થઈ હાય
તો તે બદલે વાચક વર્ગ ક્ષમા કરશે એમ આશા છે.

હાલની સ્થિતિ કેવી છે એ કેહવાની જરૂરી નથી. આથી મા-
લામા સુધારો કરવાનો વચાર છે; પણ વર્ગણીદારના આશ્રય ઉપર
વધારે સુધારો કરવાનુ અવલંબીન છે. રહેલી વર્ગણી જરૂર મોકલજો
અને એક નવીન વર્ગણીદાર મઢાઈન આપવાની તસદી લેશો એવી
આશા છે આવતા અંકમા સતારના સમાજનો રિપોર્ટ અને સારા લેખ
આવશી આવતો અંક આસો શુદમા પ્રસિદ્ધ થશે. **પ્રકાશક.**

લવાજમ.

ગાંમના લોકોને વાર્ષીક ન્યોછાવર ૧૪૨

એજંટ માર્ફેત... ... ૧૪૪

ઘ્ઘી. પી. ટપાલ હાંશીલસહ ... ૧૪૧૦

કિરકોઢ અંકની કિંમત ૪૩

જાહેરખવરના ભાવ.

આખા એક પાનને માસ ૧૨ રૂ. ૧૨, આ. ૦

આર્ધા પાનને ... માસ ૧૨ રૂ. ૭ આ. ૦

ફુલ પેજને ... માસ ૧ રૂ. ૨ આ. ૦

દર લીટીને ... માસ ૧ રૂ. ૦ આ. ૧

જ્ઞાતી બાંધવના પાસેથી ભાવ વદલે સવલતથી લેવામા આવશે.

સુચના:—ગુજરાથી શિક્ષણ-માલાનો અંક નહી મળેતો ૮
દિવસના અંદર કાગઢ લખેતો મોકલવામા આવશે. આપણુ ઠેકાણુ
બદલેલૂ હસેતો ખુલાસો કરવો.

વ્યવસ્થાપક:—ગુજરાથી શિક્ષણ-માલા,
સતારા.

जोईये छी.

गमोगांम माला वेचवा बदले एजेंट जोईये

तेना बदलेनो खुलासो मालाना

सेक्रेटरीतक मळशे.

जेहेरखवर.

आपणा वीसा नागर वाणिक ज्ञातीमा जे गरीब विद्यार्थी छे तने निशाळनी फी तथा भणवानी चोपडीओ जोर्ता होय तेओये आमोनें नीचे सरनामु लखवुं.

D. C/o मेनेजर गुजराथी-शिक्षणमाला
सातारा.

हे पुस्तक दत्तात्रय रामचंद्र चितळे यांनी सातारा भवानी नं. ५.
येथें आपल्या 'शुभसूचक' प्रेसमध्ये छापिले आणि गुजराथी
शिक्षण मंडळाकरिता गोपाळ गणेश देवी यांनी महाजनवाडी
मंगळवार नंबर १९० सातारा येथें प्रसिद्ध केले.

